

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора наук із соціальних комунікацій, старшого наукового співробітника,
професора кафедри інформаційних комунікацій

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка

Григоревської Олени Вікторівни

на дисертаційну роботу Злигостєва Сергія Ігоровича

«Представлення бібліотечної видавничої діяльності в інформаційному просторі», представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа»

Актуальність теми дисертаційної роботи. Цифрова трансформація комунікаційних процесів спонукає до вивчення та осмислення особливостей сучасної системи взаємозв'язків та взаємовпливів між виробниками інформаційних продуктів та послуг та їх споживачами. Вагомим складником такої системи є процес репрезентації результатів інформаційної діяльності виробниками і власниками видавничого продукту в онлайн просторі, який передбачає визначення норм щодо використання інформації, зокрема авторських та інтелектуальних прав, вироблення оптимальних моделей взаємодії між різними суб'єктами такої діяльності, визначення критеріїв та векторів подальшого розвитку. У контексті вищезазначеного видавнича діяльність бібліотек як активних суб'єктів світового та власне українського інформаційного простору заслуговує на постійне вивчення, проте питанню репрезентації, представлення на різних рівнях як власне видавничої діяльності, так і бібліотечної продукції до сьогодні було приділено недостатньо уваги. Таким чином дослідження Злигостєва С. І. «Представлення бібліотечної видавничої діяльності в інформаційному просторі» є актуальним, вирішує питання системного аналізу репрезентації видавничої бібліотечної діяльності, вироблення векторів вдосконалення представлення видавничої діяльності бібліотек та розроблення рекомендацій щодо підвищення рівня представленості видавничої діяльності. Актуальність теми дослідження підтверджує і те, що вона є складовою планових науково-дослідницьких тем Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Обрана тема дослідження відповідає паспорту спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа» та є актуальною у контексті цифровізації діяльності бібліотечно-інформаційних установ.

Ступінь достовірності та обґрунтованості наукових положень та висновків сформульованих у дисертації.

Усі наукові положення і висновки дисертаційного дослідження цілком обґрунтовані, взаємопов'язані із змістом роботи, мають теоретичне і практичне значення. Композиційна побудова представленої до захисту дисертації підпорядкована логіці висвітлення результатів дослідження. Методологічні підходи і методи дослідження, які використав автор, є сучасними і повністю відповідають основним вимогам до наукових робіт. Висновки є чіткими та лаконічними і можуть бути використані в практичній діяльності суб'єктів бібліотечно-інформаційної діяльності.

Грунтовне вивчення джерельної бази уможливили виокремлення важливих аспектів, на дослідження яких було спрямовано одинадцять завдань. Найсуттєвіші наукові і практичні результати, одержані здобувачем, викладено в загальних висновках та повною мірою висвітлено в опублікованих працях. Обґрунтованість наукових положень і висновків, сформульованих дисертантом, підтверджено результатами дослідження і в цілому не викликають сумніву. Серед переваг дисертаційної роботи – чітка структура та взаємоузгодженість мети, завдань, об'єкта, предмета дослідження, наукової новизни, висновків дослідження. Збалансованою є тематика трьох її розділів. Кожен розділ спрямований на вирішення дослідницьких завдань для реалізації мети дослідження, а підсумками є та висновки. Автором проаналізовано історіографію дослідження цифровізації бібліотек та їх видавничої діяльності; охарактеризовано зміст понять «цифровізація», «інформаційний простір»; обґрунтовано особливості видавничої діяльності бібліотек; здійснено порівняльний аналіз видавничої діяльності та її представленості серед 3 національних, 3 державних та 6 бібліотек закладів вищої освіти; запропоновано модель видавничої

діяльності, що слугує інструментом для планування представлення видавничої діяльності; розроблено та запропоновано вектори та рекомендації покращення представлення бібліотечної видавничої діяльності в інформаційному просторі. Викладене вище дає підстави стверджувати, що наукові положення й висновки дисертаційного дослідження Злигостєва С.І. достатньо обґрунтовані.

Вірогідність одержаних результатів, повнота їх викладу в опублікованих працях. Отримані результати в ході дослідження пройшли необхідну апробацію та були представлені на міжнародних та науково-практичних конференціях. Результати достатньо повно викладені у 8 публікаціях, у тому числі 5 статей, з яких 4 – у наукових фахових виданнях України, 1 – у зарубіжному виданні, 3 – тез доповідей на наукових конференціях.

Особистий внесок здобувача. Дисертаційне дослідження Злигостєва С. І. виконане самостійно, наукові результати та висновки одержані ним особисто.

Наукова новизна. На основі аналізу наукових джерел автором розроблено критерії, які дозволяють комплексно оцінити впровадження цифрових технологій у роботу бібліотек та їхній вплив на представлення видавничої діяльності бібліотек; виокремлено критерії дослідження впровадження цифровізації, кожен із них стосується окремого напрямку діяльності бібліотек, що впливає на те, як вони представляють свою видавничу продукцію; із використанням розроблених критеріїв проаналізовано, як бібліотеки різних видів представляють свою видавничу діяльність; описано особливості діяльності бібліотек та їхню взаємодію з користувачами. Дослідження базувалося на аналізі сайтів та сторінок бібліотек у соціальних мережах, що дозволило вивчити подання їхньої видавничої продукції з точки зору користувачів; створено модель видавничої діяльності, яка включає всі ключові компоненти цього процесу; визначено напрямки для покращення представлення бібліотечної видавничої діяльності,

що дозволяють краще враховувати потреби користувачів; розроблено рекомендації для підвищення ефективності представлення бібліотечної видавничої діяльності в інформаційному просторі та запропоновано шляхи для популяризації продукції.

Практичне значення. Отриманні результати можуть бути використані бібліотеками для покращення процесу представлення бібліотечної видавничої діяльності у інформаційному просторі. Представлені результати також можуть бути використані в подальшому дослідженні висвітлення власної видавничої продукції бібліотеками на різних інформаційних майданчиках, розробці теоретичних навчальних курсів з документознавства, бібліотекознавства, інформаційно-документаційного забезпечення, науковій роботі, написанні енциклопедичних і довідкових статей, монографій тощо.

Структура та обсяг дисертації. Дисертація складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та літератури (117 позицій) і додатків. Обсяг основної частини роботи становить 130 сторінок, загальний обсяг дисертації – 159 сторінок.

Загальний зміст дисертаційної роботи. У першому розділі дисертаційного дослідження подано теоретичні та методологічні аспекти дослідження рівня цифровізації бібліотек та її впливу на видавничу діяльність і позиціонування її у інформаційному просторі, що склали основу історіографії. В процесі узагальнення автором було виділено два підходи до вдосконалення діяльності бібліотек в умовах цифровізації. Технократичний підхід передбачає використання сучасних інформаційних технологій, автоматизацію процесів та цифрову трансформацію для забезпечення швидкого доступу до інформації і підвищення якості обслуговування. Гуманістичний підхід, навпаки, зосереджується на ролі бібліотек у розвитку особистості та сприянні культурному самовираженню. На основі аналізу наукових джерел автором було поглиблено поняття «цифровізація», «видавнича діяльність». Автором окреслено джерельну базу, основою якої виступили нормативно-правові документи, які регулюють роботу бібліотек та

їх видавничу діяльність; матеріали сайтів бібліотек, що репрезентують бібліотечні видання. Також автором виокремлено критерії дослідження, що склали частину методології дослідження.

У другому розділі представлений огляд видавничої діяльності бібліотек та її репрезентації у інформаційному просторі. Загалом вибірку склали 12 бібліотек України (всеукраїнські загальнодержавного значення – 3 національні та 3 державні; та 6 бібліотек ЗВО). Було з'ясовано, що всі бібліотеки налагоджують ефективну комунікацію з користувачами. Загалом користувачі мають доступ до основних контактних даних бібліотек, можуть скористатися віртуальними довідками, чатами на сайтах, а також взаємодіяти через сторінки бібліотек у соціальних мережах. Активність бібліотек у соціальних мережах дозволяє їм поширювати інформацію про свою діяльність серед ширшої аудиторії та розширювати канали взаємодії з користувачами. Також автором здійснено та висвітлено порівняльний аналіз цих двох груп бібліотек, що дав можливість дослідити особливості видавничої діяльності та її представлення бібліотечної видавничої діяльності серед різних категорій бібліотек. Автор акцентує увагу на важливості аналізу сторінок бібліотек у соціальних мережах для дослідження їхньої видавничої діяльності як дієвого інструменту для оцінки використання бібліотеками цифрових платформ для поширення інформації про свої публікації. Дослідження виявило, що сторінки у Facebook виступають додатковим засобом представлення цієї діяльності. Бібліотеки, які не займаються активною видавничою діяльністю, популяризують видавничі проєкти своїх партнерів. Позитивною рисою представлення автором аналітичних матеріалів є їх доречна візуалізація.

Третій розділ присвячений представленню моделі видавничої діяльності, авторських розробок щодо векторів покращення інформування про видавничу діяльність, просування її в інформаційному просторі та рекомендацій щодо цього. Запропонована автором системна модель описує етапи видавничої діяльності. Модель унаочнена автором у вигляді схеми, що

покращує сприйняття. Для кожного етапу автором схарактеризовано оптимальне представлення видавничої діяльності у соціальних мережах. Аналіз, представлений у попередніх розділах, став підставою для виокремлення векторів покращення представлення видавничої діяльності бібліотек. Розроблені критерії та вектори можуть слугувати інструментом діагностики поточного стану видавничої діяльності у бібліотеках та рівня представленості її у соціальних мережах. Також автором запропоновано рекомендації, що сприятимуть покращенню репрезентативної діяльності бібліотек в інформаційному просторі.

Високо оцінюючи результати дисертаційного дослідження Злигостева С. І., вважаємо за необхідне зробити певні *зауваження та питання*:

1. Найперше, що зацікавило після ознайомлення з матеріалами дослідження, це питання - якою мірою враховано закордонний досвід при побудові моделі видавничої діяльності та виробленні рекомендацій для підвищення рівня представлення бібліотечної видавничої діяльності в інформаційному просторі?
2. По-друге, важливим аспектом, на нашу думку, для українських бібліотек є врахування реалій повномасштабної російсько-української війни, як впливового фактору для розвитку та репрезентації видавничої діяльності бібліотек. У переліку завдань, які визначав для себе дисертант, таке завдання не виокремлювалося, але зрозуміло, що аналіз видавничої діяльності українських бібліотек в таких умовах впливає на реалізацію завдань 8, 10 та 11. Було б доречним почути думку дисертанта з цього приводу.
3. По-третє, високо оцінюючи виявлену Злигостевим С. І. системність в аналізі видавничої діяльності двох груп бібліотек (національних/державних та закладів вищої освіти), залишаємо за собою право на питання - чи можуть розрізнятися політики цифрової репрезентації результатів видавничої діяльності для бібліотек різних типів чи політика має бути однаковою? Якщо політики можуть розрізнятися, то які чинники їх визначатимуть?

4. Безсумнівно до позитивних рис дисертації слід віднести проведення та аналіз результатів анкетування. Проте виникає питання - чи не розглядав дисертант необхідність проведення опитування представників саме тих 12 бібліотек України, які потрапили у репрезентативну вибірку дослідження з метою виявлення експертної думки практиків щодо вироблення оптимальної моделі презентації видавничої діяльності?

Висловлені зауваження і побажання мають дискусійний характер, і суттєво не впливають на загальну позитивну оцінку дисертації Сергія Ігоровича Злигостева.

Загальний висновок. Дисертація Злигостева С.І. «Представлення бібліотечної видавничої діяльності в інформаційному просторі» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням. Зміст дисертації відповідає спеціальності 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, а також вимогам МОН України до дисертацій, що викладені в пп. 5-9 Постанови Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» (із змінами, внесеними згідно з Постановою КМ № 341 від 21.03.2022 р.), а її автор Злигостев Сергій Ігорович заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа.

Офіційний опонент,

доктор наук із соціальних комунікацій,
старший науковий співробітник,
професор кафедри інформаційних комунікацій
Факультету української філології, культури і мистецтва,
Київського столичного університету
імені Бориса Грінченка

О. В. Григоревська

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Код ЄДРПОУ 45307965
ВЛАСНИЙ ПІДПИС
Григоревської О.В.
ЗАСВІДЧУЮ
Григоревської О.В.
Григоревської О.В.
Григоревської О.В.
25.09.2024

